

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. How was the Maharshal related to Rashi?
2. Who were the Maharshal's mentors?
3. What was the Maharshal's attitude to philosophy?
4. What was his attitude towards Rav Yosef Caro?
5. Name three of his works.

This and much more will be addressed in the fourteenth lecture of this series: "The Genius of Lublin: The Life and Times of the Maharshal".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the tape and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book was designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it as well as a handy reference guide and for quick review.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series VII Lecture #14

THE GENIUS OF LUBLIN THE LIFE AND TIMES OF THE MAHARSHAL

I. The Giants of the Generation

A.

ואש בחופה למה? אמר רבי חנינא: מלמד שכל אחד ואחד נכזה מחופתו של חבירו, אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה כלימה. בבא בתרא ע"ה.

What is the purpose of the fire in the canopies that will be given to the righteous? — R. Chanina said: This teaches that each one will be burned by reason of [the superior] canopy of his friend. Alas, for such shame! Alas, for such reproach! **Bava Basra 75a**

B.

(1) ר' משה איסרלש הוא החסיד השלם אשר האיר בחבוריו עיני הגולה בספר תורה העולה ותורת החטאת, והגהות על שלחן ערוך. והעמיד תלמידים הרבה והרביץ תורה בישראל בק"ק קראקא כמו עשרים שנה. ועלה אל א-להים בשנת של"ב. ס' צמח דוד מר' דוד גאנז תלמידו של הרמ"א

R. Moshe Isserless was the perfect *Chasid* who enlightened the eyes of the exile through his works *Toras HaOlah* and *Toras HaChatos* and glosses on the *Shulchan Aruch*. He established many disciples and spread Torah throughout Israel in the city of Cracow for approximately twenty years. His [soul] went up to G-d in the year [5]332. **R. David Ganz, a disciple of Ramo and author of Tzemach David**

(2) ר' שלמה לוריא מאוסטרא המאור הגדול נזר ישראל מופת הזמן, אשר לאורו ילכו בני עמנו ומימיו שותין כל תפוצות ישראל, ושמעו הולך בכל העולם, והעמיד תלמידים הרבה והפליג על כל אנשי דורו, וחבר חבורו הגדול על כל שיטת התלמוד אשר אין ערך לגדלו לעומקו ולחריפותו וקרא אותו ים של שלמה וגם עשה שו"ת ונתבקש בישיבה של מעלה שנת של"ג. ס' צמח דוד ח"ר השל"ג

R. Shlomo Luria of Ostrog, the great light, the crown of Israel, the miracle of [our] time, whose light led the members of our people and whose waters were drunk by the dispersed of Israel. His reputation spread throughout the entire world and he established many disciples. He was the most outstanding of his generation. He composed a great work on the entire Talmud which is in a class by itself for its magnificence, depth and acuity. He called it "Yam Shel Shlomo". He also authored responsa. He was called to the Heavenly academy in the year [5]333 (1573). **Sefer Tzemach David**

C.

בימי חורפי למדתי אצל מ"ו האלוף הגדול מוהר"ר משה איסרליש ז"ל ואחריו נכנסתי לפני ולפנים אל היכל קדשו של מ"ו האלוף הגדול מוהר"ר שלמה לוריא ז"ל. הקדמת הסמ"ע

In my youth I studied by my master and teacher, the great authority, R. Moshe Isserless, of blessed memory. Afterwards, I entered the inner sanctum of the great Sanctuary of my master and teacher the great authority, R. Shlomo Luria, of blessed memory. **Preface to Sefer Me'iras Einayim by R. Yehoshua Falk**

II. A Family of Torah

A.

(1) ועל רש"י יחוס בית אבי סמכתיו. יש"ש יבמות פ"ד סי' ל"ג

I relied upon Rashi, the [pride] of the lineage of my father's house. **Yam Shel Shlomo, Yevamos 4:33**

(2) והנה אנה ד' לידי תשובות הלזו ובסופו נכתב יחוס של הגאון המחבר ז"ל ולא אמנע מלהעלותם כדי שיהיו לעיני כל נגלות. וזה לשונו אות באות מגוף הכתב עד כלות. הנה כאשר הייתי בקיץ שמ"ג בארץ מולדתי בק"ק ווירמיישא לדרוש בשלום א"א יצ"ו וגם כדי למלאות דברי ולקיים נדר אשר נדרתי בעת חליתי להשתטח על קבר אמי מורתי ז"ל ההגונה מרת יוטלן בת הפרנס והמנהיג כהר"ר אליעזר איש אופנהיים הנקברת בק"ק הנ"ל בעתה זאת בא אל א"א יצ"ו. כתב קטן מארץ לועז מאלוף אחד שהוא ג"כ מגזע ישרה ומייחס לוריא. וכן כתב להודיע לו ע"י כתב השתלשלות יחוס לוריא עד רש"י ז"ל כי כן שמע ממגידי אמת שספר היחוס יהא נגזז תחת יד א"א יצ"ו. ועל זה השיב לו ג"כ א"א יצ"ו בכתב כאשר ארשום וז"ל כך כתב א"א מורי זקני מוהר"ר יוחנן לוריא ז"ל בספרו וז"ל, אני יוחנן בן כבוד התורה מהור"ר אהרן. בן מהור"ר נתנאל בן מהור"ר יחיאל בן מהור"ר א שמשון מערפורט. בן הרבנית מרת מרים בת הגאון מהור"ר שלמה שפירא ואחותו של מהור"ר פרץ מקושטניץ. ומאבותיו של מהור"ר שלמה שפירא לא פסקה תורה מהם עד רש"י ז"ל כולם זכרונם לברכה ומנוחתם כבוד. זאת ועוד אחרת אותה הרבנית מרת מרים הנ"ל נ"ע תפסה ישיבה כמה ימים ושנים וישבה באוהל וילון לפני ואמרה הלכה לפני בחורים מופלגים כך קבלתי מאבותי בכתב ובע"פ עכ"ל א"מ זקני מהור"ר יוחנן לוריא הנ"ל. וכך מסר א"א זקני פרנס ודיין כל מדינות עלזוז כהר"ר אהרן בן האלוף הנ"ל קודם מיתתו לבנו א"א האלוף מהור"ר שלמה לוריא וכך אמר לי א"א ז"ל מהור"ר שלמה קודם מיתתו כולם ינוחו על משכבותם בצרור החיים. ואני שמעתי עוד מפי זקן אחד פה ק"ק ווירמיישא היה נקרא בשמו משה אנוש והוא הי' מאוכלי שולחנו של א"א מורי זקני מהור"ר יוחנן לוריא ז"ל מפני שהיה דודו ושמע אותו זקן מפיו איך שנאבד ממנו ספר יחוסו במלחמה שקורין שווייצר קריג והיה כתוב ורשום בו יחוסו עד ר' יוחנן הסנדלר התנא הנזכר במשנה והיה א"א זקני מצער על אותו ספר כל ימיו יותר על ממונו שנגזל ממנו במלחמה זו והיה קורא עליו חבל על דאבדין ולא משתכחין כך שמעתי פה אלפה מאותו זקן הנ"ל פה ק"ק ווירמיישא, עד כאן לשון א"א יצ"ו בכתב שהשיב להאלוף הנ"ל מארץ לועז וכדי לקיים דברי ולחזק חברתי כתב הלועז בדף הל"ז ובאותו פעם העתקתי ג"כ וכתבתי אותו על ספר הלז הוא ג"כ מיחוס הנ"ל והיה שני בשני עמי. נאם הצעיר השפל אהרן בן מהור"ר משה יצ"ו בן האלוף בתורה מהור"ר שלמה בן הפרנס והדיין

מהור"ר (שלמה) [אהרן] בן כבוד התורה מהור"ר יוחנן בן מהור"ר אהרן בן מהור"ר נתנאל
 בן מהור"ר יחיאל בן מהור"ר שמשון מערפורט וכל הנ"ל: עד כאן מצאתי בסוף התשובה
 הלז. שו"ת מהשר"ל ס' כ"ט

Behold, through G-d's providence, I acquired the previously quoted responsa. At the end of those responsa is written the lineage of the Gaon, the author (Maharshah), of blessed memory. I will not refrain from printing it in order that it become public knowledge. The following is the the entire text:

Behold, in the summer of [5]343 I was in my birthplace, Worms, [Germany], to see how my father was doing, may G-d protect him, and also in order to fulfill the vow that I made when I was sick to visit the grave of my mother, Ms. Yutlin, the daughter of the communal leader, R. Eliezer of Oppenheim, of blessed memory. At that time, a small document from Italy, was brought to my father, may G-d protect him, written by a prestigious member and a direct descendant of the Luria family. It was written in order to make known to him the entire genealogy of the family all the way back to Rashi, of blessed memory. He had heard from reliable sources that these genealogical records should be held in safe keeping under the auspices of my father, may G-d protect him. Regarding this, did my father reply to him in writing and wrote to him the following message: This is the text of what my father's [grand]father, my master R. Yochanon Luria, of blessed memory, wrote in his *sefer*, "I, Yochanon, the son of the honored Torah scholar R. Aharon, the son of R. Nasanel, the son of R. Yechiel, the son of R. Shimshon of Ehrfort, the son of the *Rabbanis* Mrs. Miriam, the daughter of the Gaon R. Shlomo Shapiro and the sister of R. Peretz of Kushtanitz. All of the generations from R. Shlomo Shapiro and back to Rashi were, without exception, Torah scholars. . . . Besides all of the above, Rabbanis Miriam, may she rest in Eden, headed a yeshiva for many years. She sat behind a curtain and taught Talmudic law to exceptional *bachurim*. This is what I received from my forefathers in writing and orally." . . . This is what my master, my grandfather, the leader and *dayan* of the entire area of Alsace, Aharon, the son of the previously mentioned master, told his son, my father, the master R. Shlomo Luria and so in turn transmitted this to me before his death. May they all rest peacefully for eternity, bound in the bond of life. In addition, I was told by a certain elder [scholar] who lived here in Worms by the name of Moshe Enosh, who was from those who sat at the table of my great grandfather, R. Yochanon Luria, of blessed memory, for [R. Yochanon] was his uncle, and he heard directly from him how his book of genealogy was lost in the Swiss War. In it was recorded his lineage all the way back to R. Yochanon HaSandlar, the Tana who is mentioned in the Mishna. My great grandfather was more greatly pained about the loss of that book than the loss of all of the money that was stolen from him during the war. . . . This is what my father wrote to that prestigious man from Italy. . . . He was a cousin of my father's. These are the words of Aharon, the son of R. Moshe, may G-d protect him, the son of the prestigious Torah scholar R. Shlomo, the son of the leader and *dayan* R. Aharon, the son of the prestigious Torah scholar, R. Yochanon, the son of R. Aharon, the son of R. Nasanel, the son of R. Yechiel, the son of R. Shimshon of Ehfort.

Teshuvah Maharshah 29

B. R. Yitzchak Kloiber of Posen

(1) דברי שלמה בן מהר"ר יחיאל לורי"א זלה"ה הנקרא שר' יצחק. שו"ת מהרש"ל ס' א

These are the words of Shlomo, the son of R. Yechiel Luria, may his memory endure until the World to Come, who is called Reb Yitzchak's. **Teshuvah Maharshal 1**

(2) כי כאשר נולדתי בעיר בית אבותי על ברכי זקני והורגלתי על זרועותיו הוא היה הטהור חסיד ועניו ירא אלקים פרקו נאה איש השל' מהר"ר יצחק קלוייבר ז"ל והוא היה זקן מופלג מתושבי עירו. שו"ת מהרש"ל סימן יב

I was born in the city of my forefathers, on the knees of my grandfather and was accustomed [to be held] on his arms. He was a pure *chasid*, humble and G-d fearing. He had a sterling reputation and was a man of peace. This was R. Yitzchak Kloiber, of blessed memory. He was the outstanding elder of his city. **Teshuvah Maharshal 12**

(3) מה ששאלת עמיתי מעניין התפילה אם יש לי קבלה מזקנים תוכן עניינה דע לא זכיתי לקבל מאמ"ז החסיד מהר"ר יצחק ז"ל אפי' ככלב המלקק מן הים כי בימי חורפי יגעתי בתלמוד ובפלפול ולא בדקדוקי תפילה וחבל על דאבדין ולא משתכחין גם ספריו נשרפו בעו"ה בשריפה הגדולה אשר היית' בפוזנא ונשרפו ספרים הקדושים גם הסידור שלו נשרף ואיני זוכר כי אם מעט מזער ואף אם מצער ותחי נפשי בהן שו"ת מהרש"ל סימן סד

Regarding your question covering prayer, whether I had any tradition from the elders concerning its very essence, you should know that I did not merit to receive anything from my grandfather, the *chasid* R. Yitzchak, of blessed memory, that would be considered even the equivalent of "a dog lapping from a lake". In my youth, I toiled in the study of Talmud and *pilpul* and I did not pay attention to [the intricacies of] prayer. Woe to that which is lost and will never be found. His *sefarim* were burned, through our many sins, in the great fire [that consumed] Posen. The holy books were burned as well as his *Siddur*. I recall only very little. Though it may be only insignificant, [the following recollection] reinvigorates my life. **Teshuvah Maharshal 64**

(4) וראיתי מאמ"ז שהיה מקובל מרבתי לשרוף החמץ בהושענות ויש זורקין בתנור בעת אפית המצות אלו ואלו דא"ח נ"ל שלמה לורי"א. שו"ת מהרש"ל סימן פז

I witnessed my grandfather [R. Yitzchak Kloiber], who received this tradition from his mentors, burn his *chametz* together with the *hoshannas*. There are others who throw it in to the oven when they bake the *matzos*. These and those are the words of the living G-d. Shlomo Luria. **Teshuvah Maharshal 87**

C. Rav Klonimos of Brisk and Ostrog

(1) עוד אומר לך שקבלתי מחמי הגדול מהר"ר קלונימוס ז"ל שקבל מהחסיד הגדול מהר"ר דניאל ז"ל שהיה תלמיד מובהק ושימש מהר"ר איסרל בעל תרומת הדשן ז"ל וראה הנהגתו שנהג כמו שאנו נוהגין ע"כ נהוג כדרכך ויהיה להם מה שלהם אבל דע שכל המשנה ידו על התחתונה וידינו על העליונה. שו"ת מהרש"ל סימן צח

I will tell you, in addition, that I received from my remarkable father-in-law, R. Klonimos, of blessed memory, who received from the great *chassid* R. Daniel, of blessed memory, who was a devoted and intimate disciple of R. Isserel, the author of the *Terumas HaDeshen*, of blessed memory, who witnessed him act in the same manner as we do [in regards to putting on *tefilin* while standing]. Therefore, [I tell you] to act as you always have done and let the others do as they do. You should know, however, that anyone who [attempts to] make changes is in an inferior position and we have the upper hand.

Teshuvah Maharshah 98

(2) בשנת חמשת אלפים ושלוש מאות וארבע עשרה לבריאת עולם מנין שאנו מונין כאן אוסטרויה' מתא דיתבא על נהר וילייא ועל נהר הורינ' אשר ממנה תצא תורה לרבים ולא מצד עצמה אשר בעו"ה אין לה קצין ומורה כ"א מצד חברים המקשיבים לתורת ד'. שו"ת מהרש"ל סימן ח

In the year 5314 from Creation, in the city of Ostrog, . . . [a city] which spreads Torah to the multitudes. This is not due to its own prestigious standing, for due to our great sins it has no leader or guide, but rather it is due to the *chaveirim* that attentively listen to the Torah of G-d. **Teshuvah Maharshah 8**

III. The Maharshah's Attitude Towards Philosophy and Kabbalah

A. Philosophy

והקפתי בחבילות חכמות ורובן חיצונות, בכלים שונות, והפנימות עגונות. והתורה חוגרת שק ומקוננת עם נערותיה, כי ההרות בנים ובנות, הן הנזופות ומגונות, כעדה וצלה בדורות הראשונות, ולחכמת אריסטו הערל אליו היית פונה בכל פינות. . . . ואח"כ הראיתי מחכמת אריסטו הערל, מתוך האדים שבארץ כו'. אמרתי, אוי לי שעיני ראו נוסף למה שאזני שמעו, שעיקר המחמד והבושם הוא דברי הטמא, ויהי בפי חכמי ישראל כעין בושם לתורה הקדושה, רחמנא ליצלן מהעון הגדול. . . . העבודה יש לי יד בחכמתם כמותך אלא שארזיק מהם נדוד, שהרי אפילו בדברים היפים אמרו בע"ז יז, א, על כה"ג הרחק מפתח ביתה (משלי ה) ואין לך מינות והריסות כחכמתם. ולא יכיל מגילה עפה לכתוב תוכן דעתי, אלא בדיעה ובחיבה פנים מול פנים. . . . וזו היא אשמת הנשיא כמותך שנושא להן פנים, מאחר שאתה מערבו בדברי א-להים חיים. וכדאי לעיין בהם בהליכות לבית הכסא ודומהו מאחר שחשקה נפשם. שו"ת הרמ"א סימן ו

He encompassed me with bundles of scientific facts, most of them outside the realm of Torah study, with assorted containers, but those inner ones (representing the knowledge of Torah) were left destitute. The Torah is girded in sack cloth and is wailing together with her maid servants, for those [areas of wisdom] that bear sons and daughters are despised and rejected, like Ada and Tzilah of the previous generations (the wives of Lemech), and to the uncircumcized Aristotle you turned at every corner. . . . Afterwards, [when] you showed me the wisdom of the uncircumcized Aristotle . . . I said [to myself], "Woe to me that my own eyes witnessed what I had already heard: That the most powerful desire and perfume are the words of the unclean. And [now] it has become like a perfume for our Holy Torah!" The Compassionate One should save us from this awesome sin! . . . By all that is holy, I have just as great an expertise in their wisdom as you do. I, however, have greatly distanced myself from them. For even regarding the

beautiful things of theirs do the [Sages] say (Avodah Zarah 17a), "Distance yourself from the entrance of her house." (Proverbs 5:5) There is no greater heresy and destructive force than their wisdom. An entire wrapped scroll could not contain my entire opinion regarding this. It can only be articulated face to face with intimate knowledge and endearment. . . . This is the guilt of a leader like yourself who gives them credence, since you combine [their wisdom] with the words of the Living G-d. Since you have a strong attraction towards it, it is sufficient if you ponder [the works of the philosophers] as you go to the bathroom or any other such activity. **Letter of the Maharshal to the Ramo as recorded in Teshuvos HaRamo 6**

B. Ibn Ezra

שנמצא בכתב שכתב (הרמב"ם) לבנו וגוזר עליו ללמוד ספרי החכם ר' אברהם אבן עזרא אשר לא היה בעל תלמוד ורוב בנינו ופירושו התכונה והטבעים וקבלת חיצוניות, והתריס בכמה מקומות נגד דברי חכמי התורה והתלמוד – ואמת שמעתי אומרים עליו שכך היה מכריז והיה מודיע לרבים שאינו רוצה לישא פנים אלא לפרש עד מקום אשר שכלו מגיע לולי הקב"ה – ולא צדקו דבריו בעיני ולפי דעתי שכבר נתן עליהם הדין כי נתן יד למינים ולצדוקים ולקלי האמונה. אני הגבר אשר ראה עני עמי, ואף כל זאת ששיבח אותו הרמב"ם ונתן לו עטרה החרשתי כי דרך קצת בדרכיו בענין חכמות פילוסופיות וחירוזים וסברות שבאותה חכמה זכו ועלו לשלימות ותכלית הנפש הנשארת, הלואי שתהיה עלייה זו עלייה, ותו לא מידי. הקדמתו לס' ים של שלמה למ' חולין

It has been discovered that the Rambam wrote to his son and exhorted him to study the works of the scholar R. Avraham ibn Ezra, who was not a Talmudic scholar, and whose works are, for the most part, based upon astronomy, science and foreign traditions, and who sharply criticized the statements of the Sages and the Talmud. While it is true, that I have heard it to be reported that he used to publicly announce that his purpose was to explain Scripture to the full extent that human intellect allowed, without negating the use of the Divine [tradition embodied in the words of the Sages or Talmud], his argument, in my eyes, is not justified; and, in my opinion, he has already been punished, for he has strengthened the hand of heretics and Sadducees and those of diminished faith. I am the man who has seen the torment of my people (See Lamentation 3:1). Despite all of [these deficiencies], the Rambam still praised him and bestowed upon him a crown. I thought that perhaps because he had partially trodden upon his own path of philosophic studies . . . that he deemed him to be a person who had ascended to the highest level of spiritual perfection. I wish [for his own sake] that this [so called] ascension would really be an ascension. I have nothing else to say about this matter. **Preface to Yam Shel Shlomo - Chulin**

C. Grammar

ובאלף מחילות יותר היה למר לעיין בחכמת הדקדוק, כי כתבך הם חומה פרוצה לרוב בנוכח ונסתר ונקבה וזכר ויחיד ורבים. שו"ת הרמ"א סימן ו

Begging your forgiveness a thousand times over, it would have been better for you to research the field of Hebrew grammar, [rather than philosophy], for your letter is like a ruptured bulwark due to the [confusion] of second and third persons, female and male genders, and singular and plural forms. **Letter of the Maharshal to the Ramo as recorded in Teshuvos HaRamo 6**

D. Kabbalah

ואולי אזכה אחר כמה ימים תראה פירושי מרקנטי וממערכת א-להות שו"ת הרמ"א (1
1

Perhaps I will have the merit, after time, that you see my commentary to Recanti and *Mareches Elokus*. **Letter of the Maharshal to the Ramo as recorded in Teshuvos HaRamo 6**

(2 דע אהובי, חדשים מקרוב באו ורוצים להיות מכת המקובלים וממדרשי הנעלמים ומחלשי הראות, לא יביטו באור הזהר ולא ידעו מוצאו ומבואו וכוונתו אלא שכך מצאו בספרי רשב"י - אבל האמת תורה דרכה במי שלא ידע להשיג סודות על הנכון בקל יבא לקצץ בנטיעות - לכן אהובי אל תלך בדרך אתם ואין לך עסק בנסתרות המתיהרים בחידושים כאילו הם יודעים ומבינים רזי תורה וצפונה הלואי שידעו הגלויים. מה יפה כח של ר' שמשון מקינון. אחר שלמד סתרי הקבלה אמר שהוא מתפלל כתינוק בן יומו וד"ל. שו"ת מהרש"ל סימן צח

My friend, you should know that recently people have come with the desire to become part of the group of *Mekuballim* (mystics) who know the secret *Midrashim* and [yet remain only] with weakened eyesight. They do not behold the light of the *Zohar* (splendor) nor do they know its comings and goings and meaning. Rather they merely quote what they saw in the works of R. Shimon b. Yochai. Truth, however, has shown us the way that someone who does not fully grasp the secret teachings will eventually become entangled in heresy. Therefore, my friend, do not go with them in their paths. You should not have any involvement in secret lore or with those who pride themselves with novel insights and [pretend] as if they know and understand the secrets and mysteries of the Torah. I wish that they would know the revealed areas of the Torah. How well did R. Shimshon of Chinon express himself, after he had studied the secrets of *Kabbalah*, that he prays before G-d like a new born child [without special Kabbalistic meditations]. This hint should be sufficient. **Teshuvos HaMaharshal 98**

IV. The Humble Saint

A.

ואם בן חכמים אני מ"מ אין אני חכם. ים של שלמה חולין פ"א ס' כ"ט

[Don't refer to me as being a scholar] Even though my father was a scholar, I am not.
Yam Shel Shlomo Chulin 1:29

B.

ואעפ"כ באם יתרצה לשניהם כאחת להחליט העניין על איש קלוש ופעוט כמוני לפרש ולחות דעתי על פי המשפט כדת חותך בלי פשר ותשר. אלא הדין יקרב ההר אז אדון כתלמיד לפני רבותיו. ואתיצבה לפני מלכים ולא אבוש. שו"ת מהרש"ל סימן יא

Despite all of this, if both of you desire that the matter be decided by someone as deficient and inexperienced as myself [and I have full latitude] to completely express my views based upon the law itself without any compromises . . . then will I accept it and will judge the matter like a disciple before his masters. I will, however, stand before [Torah] royalty and will not be embarrassed to [render my decision]. **Teshuvah Maharshah 11**

C.

לא אוכל לדבר בנסתרות כי לא בינת אדם לי בדברי בעלי העבודה הלקוחים באמתות מדברי מערכת א-להות אשר מהם רמז מעלת אדוני. שו"ת הרמ"א סימן ו

I cannot speak about the secret lore for I have not [normative] human understanding in the statements of the Masters of Divine Service (Kabbalists) which are derived from the words of the "Mareches Elokus" to which the glorified master alludes. **Teshuvah HaRamo 6**

D.

איש כמוני שיש לי רב ורב והנני תלמיד גמור וצעיר בשנים איך יעלה בלבי ולדון ברוחי להורות ולפסוק. שו"ת מהרש"ל סימן לה

A person like myself, who certainly has [more than one] mentor, and is a student in the full sense of the word and is young in years, how does it even dawn upon me to adjudicate the matter and to render a halachic decision. **Teshuvah HaMaharshah 35**

E.

יפה כיון וכתב האלוף הגאון על ככה כמסיני למטה הלכה: נאם יצחק בר בצלאל ז"ל הגר בולאדמי"ר. שו"ת מהרש"ל סימן א

The master, the Gaon, has ruled well in this matter, as if it were given from Sinai. Yitzchak b. Betzalel z"l who dwells in Vladimir. **Teshuvah Maharshah 1**

F.

ושמעתי מרב א' שקבל דהגאון מהרש"ל בשבתו על כסא ההוראה לרב ואב"ד צוה למוכח אחד שיבא בכל יום שעה אחת ויוכיחני ויזהירני כאלו הוא א' מהמון כי כך רצונו והרשות נתונה לו. ובעת בא המוכח תיכף מהרש"ל מתעטף וישב לשמוע תוכחות מוסר ביראה ורעדה לפני ד'. אשריו ואשרי חלקו ואשרי העם שככה לו רב חסיד וקדוש זי"ע. ס' שם הגדולים להחיד"א מערכת ספרים ס' ראשית חכמה

I heard from a certain Rabbi who received the following tradition, that the Gaon, Maharshal, when he was in a position of being Rav and Av Bais Din, commanded a certain preacher to come to him every day to rebuke and admonish him and to treat him as if he were merely one of the common people, for that was what he wanted and he gave him permission to do so. When the preacher would come to him, the Maharshal would immediately wrap himself up [in his *tallis*] and would sit down to hear the constructive criticism with fear and trembling before G-d. Fortunate is he and fortunate is his portion and fortunate are the people that have such a holy and pious Rabbi. May his merit protect us. **Shem HaGedolim**

G.

(1) ופעם אחת בא לידי ע"י נר מצוה ותורה אור כאילו הראוני מן השמים וכתבו לי הרמנא ואמיץ ופתחו לי שערי אורה לומר עסוק בתורה . . . הקדמה לס' ים של שלמה למס' יבמות

One time, something happened to me through the lamp of the *mitzvah* and the light of Torah. It was as if Heaven was showing me and giving me authorization and Divinely sanctioned power and had opened for me the gates of light saying, "Involve yourself with the study of Torah." **Preface to Yam Shel Shlomo - Yevamos**

(2) ואני שמעתי ממגידי אמת שהמעשה שהיה כך היה. פעם אחת לאחר שנשרף ק"ק לולבין יע"א חיבר הגאון ז"ל הספר וכתב בלילה ספרו ולא היה לו כי אם נר קטן של חלב כמו חצי אצבע להשתמש לאורה ולא היה לו להדליק כי אם חצי שעה והצטער הגאון על זה מאד ונעשה לו נס ודלק הנר הקטן כל הלילה עד אור היום. המגיה לים של שלמה

I have heard from reliable sources that this is what actually occurred: After the holy community of Lublin was burned to the ground, . . . as the Gaon, z"l, was composing his *sefer* one night, he realized that he had only a small tallow candle, about a half inch in length, and it could only light for about a half hour. The Gaon was very distraught and a miracle happened to him and the small candle burned through the entire night until dawn. **HaMagiah (Editor) L'Yam Shel Shlomo**

V. The Search For Truth

A.

(1) מה שנפל לבאר בסוגיא לא אאמיץ לשום אחד מן המחברים יותר מחבירו אף שיש הכרע גדול במעלתם למי שהורגל בהם בעיון רב מ"מ התלמוד הוא המכריע וראיות ברורות יתנו עידיהן ויצדקו ולפעמים המחבר אחד כיון ההלכתא אבל לא מטעמא ע"כ דרשתי וחקרתי היטב בשבעה חקירות ובשבעה דרישות ובדיקות אחר כל מקור הדין וחוצב ההלכה בתכלית היגיע והעיון ובמעט שינה ברוב שיחה עם חבירי ותלמידי יותר מכולם וכל הקורא בו ימצא מקור חוצב עם מופתים יבין וישכיל שלא הנחתי שום מחבר שלא עסקתי בעיוני קודם חיתום גזר דין וירדתי לעומקא של הלכה כאשר חנני אלקים ויש לי כל ברוך המקום ברוב חסדו. הקדמה ליש"ש למ' יבמות

When it comes to explaining a *Sugia* (the Talmud's discussion of a certain topic), I don't put any more trust in one author over another, even though, that for someone who is acquainted with their works, it is obvious that one is far superior to the other. The final arbiter is the Talmud itself and clear proofs derived from it. Let all others summon their witnesses and seek vindication. There are times that a certain author will reach a correct conclusion based, however, on faulty reasoning. I have, therefore, researched this subject matter with great care to uncover the source of the *halacha*, to the extent that human effort and endurance would allow, with little sleep and with much discussion with my colleagues and, even more so, with my students. All those who read this work will find the source of each *halacha*, which is based upon rigorous proof. [The reader will] perceive and [immediately] comprehend that I have not forgotten to quote any author in my research, before coming to a final conclusion and that I have plummed the depths of *halacha* to the extent that G-d has graced me. I have everything. Blessed be the Omnipresent for the immensity of his kindness. **Preface to Yam Shel Shlomo - Yevamos**

(2) וזו היא שיטתי להביא כל הדיעות קדמאי, אמצעיים ואחרונים, פוסקים ומחברים הלכה והלכה ובעלי תשובות כותבים איגרות קובצים וליקוטים. כדי שלא יבוא בעל דין לחלוק ולומר ראה איך שכתב מחבר זה דיניו פסקיו לפי דימיונו בראייה מספקת אלמלא ראה מחבר זה דברי הספר או איגרת תשובה של הרב ההוא לא נקט לבו לחלוק ובודאי היה חוזר מדבריו ובזאת יראתי והבאתי כל הדעות קדמאי דקדמאי ובתראי דבתראי. הקדמה ליש"ש למ' חולין

My approach is to quote all of the learned opinions of the authorities of the early, middle and later eras, whether they be *Poskim* (legal authorities) or authors of texts on individual *halachas* or authors of responsa, whether it be in the form of letters, compendiums or collections. I did this in order that no one should come forth and argue, "See how this author wrote his legal rulings on the basis of his imagination with inadequate proofs! If this author would have seen this particular work or the responsum of that particular Rabbi, he wouldn't have had the audacity to disagree. He would have certainly recanted." This was my fear. I therefore quoted all of the opinions from the most ancient authorities to the most recent. **Preface to Yam Shel Shlomo - Chulin**

B.

ופעם אחת בא לידי ע"י נר מצוה ותורה אור כאילו הראוני מן השמים ונתנו לי הרמנא ואמיץ כח ממלאכות הרקיע ופתחו לי שערי אורה לומר עסוק בתורה דון ואסור והתר והורה הוי גבור כארי שבחבורה כתוב על ספר והביא להם תשורה. הקדמתו ליש"ש למ' חולין

One time, something happened to me through the lamp of the *mitzvah* and the light of Torah. It was as if Heaven was showing me and giving me authorization and Divinely sanctioned power and had opened for me the gates of light saying, "Involve yourself with the study of Torah. Judge, forbid, allow, and guide. Become powerful as the lion of the group [of scholars]. Write [your ideas] in a *sefer* and bring [it to] them as a gift." **Preface to Yam Shel Shlomo - Chulin**

C.

ובשתי שנים לא הגעתי במסכת יבמות אלא לחצי המסכת ועל כתובות יגעתי שנה תמימה ולא הגעתי אלא לשני פרקים. ופרק מצות חליצה עסקתי חצי שנה ויותר. הקדמתו ליש"ש ליבמות

After two years of study, I had only learned through half of the tractate *Yevamos*. I toiled over *Kesubos* for an entire year and only finished two chapters. I was engrossed in the study of *Mitzvas Chalitzta* (the twelfth chapter of *Yevamos*) for over a half year. **Preface to Yam Shel Shlomo - Yevamos**

D.

ולפי מה שפירשתי הכל מתיישב שפיר . . . לא יתחוור אלא לפי מה שפירשתי. ח"ש לגיטין לד

According to what I explained, everything is resolved well. . . . It only becomes clear in accordance with what I have explained. **Chochmas Shlomo - Gittin 34**

E.

ואל תשגיח בספרים הנדפסים מחדש על ידי סופר מוטעה שכך היה דרכו שכל פשט שלא הבין מחק וכתב כרצונו כאשר הראיתי לך בכמה מקומות שעברו שלמה לורי"א. ח"ש לעירובין סא.

Don't pay attention to the newly published texts [of the Talmud], because they were produced by an inaccurate transcriber. He erased and rewrote at will, as I have pointed out to you on numerous occasions. Shlomo Luria. **Chochmas Shlomo - Eiruvim 61a**

VI. The Lion

A.

ואפילו על גדולי הראשונים מצינו לרש"ל שחולק עליהם כי לבו כלב הארי. ת' נודע ביהודה מהדורא תנינא ח' י"ד ס' נ"ב

We have found the Maharshal to have argued against the greatest of the early authorities, for his heart was like that of a lion. **Noda B'Yehudah II Yoreh Deah 52**

B.

אף דנפק מפומיה דגברה רבה (המרדכי) לא צייתנן ליה. יש"ש קדושין פ"ב ס' א

Even though this statement was uttered from the mouth of a great man [such as the Mordechai], we will not listen to it, [for we have proofs to the contrary]. **Yam Shel Shlomo Kiddushin 2:1**

C.

מה שכתב (המהרי"ק) שמי יכניס ראשו בין הרים גדולים בין רש"י ור"ת להכריע וק"ו אנו יתמי דיתמי ע"כ, בזה אינני מסכים עמו כי בודאי יפתח בדורו כשמואל בדורו. יש"ש ב"ק פ"ב ס' ה'

I am not in agreement with the declaration which the Maharik wrote, "Who would dare put his head between two great mountains, between Rashi and Rabbainu Tam, to decide [which one is right and which one is wrong]. Most certainly not we, who are the orphans of orphans." [I maintain, however, that the rule,] "Yiftach in his generation is like Shmuel in his," most definitely applies. **Yam Shel Shlomo Yevamos 2:5**

D.

כי מימות רבינא ורב אשי אין קבלה לפסוק כאחד מן הגאונים או מן האחרונים אלא מי שיוכשרו דבריו להיות מיוסדים במופת חותך על פי התלמוד והירושלמי. הקדמה ליש"ש לחולין

From the time of Ravina and Rav Ashi, there exists no tradition to guide us as to which of the Gaonim or later authorities we must follow. The only rule is that the opinion which is most solidly based upon clear proofs taken from the Talmud [Bavli] and Yerushalmi [is the most reliable]. **Preface to Yam Shel Shlomo - Chulin**

E. Gaonim

(1) וכתב הרי"ף בשם הגאונים . . . והשיג הרא"ש . . . ולא נהירא דבריו כלל לחלוק על קבלת הגאונים. יש"ש יבמות פ' י' ס' כ"ה

The Rif quoted an opinion in the name of the Gaonim . . . the Rosh critiqued that opinion . . . It does not seem at all correct to disagree with a tradition of the Gaonim. **Yam Shel Shlomo - Yevamos 10:25**

(2) כשאדם טועה בפסקי הגאונים כטועה בדבר משנה. שו"ת מהרש"ל ס' ל"ו

When a person errs [by not having taken into account] the rulings of the Gaonim, it is as if he erred [by not taking into account] the words of the Mishnah. **Teshuvos HaMaharshah 36**

(3) נראה שלא לסור מדברי ר"ח והגאון שכל דבריהם דברי קבלה. יש"ש יב' פי"ג ס' ט"ז

It seems to me that one should not deviate from the words of Rabbainu Chananel and the Gaon, for all of their words are based upon tradition. **Yam Shel Shlomo - Yevamos 3:16**

(4) מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו להקל בדברי רש"י אשר מימיו אנו שותים. יש"ש יבמות פ"ד ס' כ"ב

Who is the one who has the audacity to make light of the words of Rashi, whose waters we drink. **Yam Shel Shlomo - Yevamos 4:22**

(5) בטלו דברי רש"י נגד השאלתות. שו"ת ס' ו'

The words of Rashi are rendered void in the face of the opinion of the She'iltos. **Teshuvos HaMaharshah 6**

F. Rambam

(1) אמת שהרמב"ם הספרדי עשה חבור נאה מכל אשר היו לפניו בענין זה שהיה מסודר בהלכותיו ובפסקיו . . . ובאמת לפי דעתו ושכלו כתב כל התורה . . . ומ"מ הוא אינו מקובל בשכל הנקנה מאחר שאינו ידוע מקורו ובאמת כתב עליו הר"מ מקוצי שהוא כחלום בלי פתרון וכו' וכמה פעמים השיג עליו הראב"ד בדברים נכוחים לעינין כל בדבר הנראה לעינים. והמגיד משנה בעצמו כתב כמה פעמים שהוא ט"ס. הקדמה ליש"ש לחולין

It is true the Rambam of Spain created a work more beautiful than anything before it in its systematization of his *halachos* and rulings . . . In truth, according to his opinion and intellect, he wrote down the entire Torah. . . . That work, however, cannot be accepted by a critical mind since its sources are not documented. In all truth, did R. Moshe of Coucy write about it that it was akin to a dream without an interpretation . . . On many occasions did the Raavad, of blessed memory, critique him with cogent arguments that are obvious to everyone. The author of the Magid Mishneh, himself, often wrote that the words [of the Rambam] were written in error. **Preface to Yam Shel Shlomo - Chulin**

(2) אף שהרמב"ם גדול בתורה הוא . . . לא אשא פנים בתורה ובדקתי עד שידי מגעת. שו"ת מהרש"ל ל"ז

Even though the Rambam was a giant in Torah . . . I will not give undue respect when it comes to matters of Torah and I researched the subject to the best of my own ability.

Teshuvah Maharshah 37

G. Magid Mishneh (R. Vidal of Tolosa)

והעבודה שנבהלתי על דבריו כי אחד מן התלמידים השוגים לא יפרש סוגיא דתלמודא כן להוציא פשט התלמוד וסוגייתו מדרכו. יש"ש יבמות פ"ו ס' כ'

By all that is holy, I became disconcerted by his words, for even an error prone student would never explain a Talmudic *sugia* (subject of discussion) in a way that perverts the plain meaning of the text of the Talmud and its attendant *sugia*. **Yam Shel Shlomo 6:20**

H. Migdal Oz (R. Shem Tov ibn Gaon)

(1) מרוב שבושיו לא כתבתיו ושרי ליה מריה אף שהיה חכם ותלמודי בודאי, אבל מי שמעיין ברוב דבריו ובפולולו ומעיין אח"כ בשמעתא יהיו דברים זרים ומבולבלים ואינם מתוקנים. יש"ש בבא קמא פ"ח ס' ט'

Due to his many inaccuracies, I did not quote him. May his Master forgive him. Even though he must have been certainly a Talmudic scholar, anyone who analyzes his copious words and his *pilpulim* (analytical arguments) and afterwards looks into the Talmudic text, finds [his words] to be foreign to the text, confusing and inaccurate. **Yam Shel Shlomo Bava Kama 8:9**

(2) ומקלקל ומעוות הדברים בלי טעם וריח ועובר בבל תשחית הדיו. הקדמת יש"ש לחולין

He ruined and perverted the words without any valid basis (lit. without taste or smell) and violated the prohibition, "Thou shalt not waste" by [wasting the] ink. **Preface to Yam Shel Shlomo - Chulin**

I. Binyamin Z'ev (R. Benyamin b. Matisyahu)

ולא ראה תוכן הגמרא וגנב דעת הבריות כאלו דקדוק בעומק ההלכה. . . וזהו חילול השם שעשה פסק להכריע בדעתו מדעת הגמרא ולא ראה אותה מעולם. . . ע"כ אני אומר ומזהיר לרבים שלא ילך שום אדם אחר ספרו אפילו לאיסור וק"ו להיתר. . . כי כל דבריו גנובים וארוכים בפלפול שאינו לצורך וכנגד פנים מראה אחר ולא הלך בדרך המחברים כגון מהרי"ל ז"ל מהרא"י ז"ל ומהררי"ק ז"ל ומהררי"ו ז"ל שכל דבריו נכוחות. . . ושרי ליה מריה אם הוא צדיק למה הביא הקב"ה תקלה על ידו. יש"ש ב"ק פ"ח ס' ע"ב

He did not see the main idea of the gemora and misled humanity by having them think that he had carefully analyzed the halacha in great depth. . . This is a desecration of the Divine Name, for he ruled based upon his own understanding against the ruling of the gemara, which he never saw in the first place. . . Based on the above, do I state and warn the populace that no one should follow the rulings contained in his work, even when he is stringent and most certainly when he is lenient. . . for all of his words are misleading and too long because of unnecessary *pilpul* and instead of being straightforward, he goes round about. He did not go in the path of authors such as Maharil z"l, Maharai z"l, Maharik z"l, and Mahariv z"l, whose words are clear and evident. . . May his Master forgive him. If he is a *tzaddik*, why did the Holy One, blessed be He, give him cause to stumble? **Yam Shel Shlomo Bava Kama 8:72**

J. R. Yosef Karo

(1) וחיבר ספר בית יוסף, אשר כל רואיו ידעו את מעלתו ואת טובו ורוב טוב הצפון בקרבו, אז נבהלתי שפועל הריק פעלתי, ושיגעתי לריק ולבהלה ושינתי בחנם ממני גזלתי, ואל הנעור הזה התפללתי, כי דברי נגד חכם הנ"ל כאין נחשבו ושרגא בטיהרא מאי מהני, וכפיס מעץ יבש כמוני מה יענה, כי בידיעתו הכוללת הקיף הכל, וד' בירך אותו בכל, דבר אחד ממנו לא נפל מכל. . . וזה הוא הדבר, כי דעתי הי' לקצר ולהבר, האיכל מתוך הפסולת הקדמה לס' דרכי משה

[R. Yosef Karo,] composed the Bais Yosef, [a work in which it is obvious] to all that it is a superior work with an immense amount of superb material contained within it. I was disconcerted that all that I had toiled . . . and all of the sleepless nights had all been in vain. My words compared to those of the Sage [R. Yosef Karo] are insignificant. What use is a lamp in the middle of the day? . . . My intention [in creating an abbreviated version of my former work] is to summarize and to refine, . . . **Preface to Darkei Moshe**

(2) רבינו יוסף קארו עשה פשרות בעניני פסקי הלכות מדעתו מסברת הכרס ברוב פעמים באיסור והיתר נגד הקבלה אשר קבלנו ונהגו עד הנה. והתלמידים הולכים אחרי דבריו פסקיו

ולא ידעו שבנפשם הוא, שהוא הכריע כמה פעמים נגד התוספות והפוסקים אשר אנו נוהגין כוותיהו . . . כי כך הענין הרע אשר לפניהם מה שכתוב בספר יאמינו אם יעמוד איש חי וצוח ככרוכיה שאין הדין כן בראיות גמורות או אפילו בקבלה לא יחושו לדבריו . . . ולא די בזה למהר"י קארו מה שעשה פשרה על אלו שלשה הגדולים הרי"ף והרא"ש והרמב"ם היכא שהושוו שנים מהם דאזלינן בתרייהו ולא חש לכל הגדולים האחרים כאלו מסורה הקבלה בידו מימות הזקנים – אלא אף במקומות אחרים עשה פשרה . . . וכן בכמה מקומות לא ירד לעומקה ההלכה. . . . זאת ועוד אחרת לא היו לפניו ספרים מוגהים והעתיקם בטעות כאשר ימצאו בדפוס ולפעמים בנה יסוד על הטעות ההוא. הקדמתו ליש"ש חולין

Rabbainu Yosef Karo, on his own initiative, made final decisions regarding halachic rulings based only upon his own whim (lit. opinions of the stomach), in most instances in matters of *issur v' heiter* (ritual law - that which is permitted and that which is forbidden). This all runs counter to our own traditions which we have received and practiced up until this day. The students, [reading his work,] are following his words and rulings and don't realize that it is at the cost of their lives, for often times he has decided against the position of Tosefos and the *Poskim* (legal authorities) which is our custom to follow. . . . This is the state of this terrible situation: What people read in a *sefer*, they believe to be true. Even if anyone will subsequently arise, even if he screeches like a crane that the *halacha* is not so and brings conclusive proofs or even a tradition, they will pay no heed to him. . . . It is sufficient cause for alarm that R. Yosef Karo based his decisions upon these three Torah giants: The Rif, the Rosh, and the Rambam, and where two of them are in agreement, he ruled accordingly and did not concern himself with the opinions of all the other Torah giants, as if he possessed the received tradition from the time of the Elders; but in addition, there are many places where he did not plumb the depths of the *halacha*. . . . Besides all of the above, he did not have before him corrected texts and he copied over the errors that he found in print. Often times, he deduced principles based on those errors. **Preface to Yam Shel Shlomo - Chulin**

K.

בעוה"ר הנסמכים מרובים והיודעים מועטים . . . שאין אחד מכיר מקומו ומיד כשהוא נסמך מתחיל להשתרר ולקבץ בחורים בהון עתק, כדרך השרים ששוכרים עבדים לרוץ לפניהם. והנה אותם נקראו שועלים קטנים שמחבלים כרם ד' צב-אות כאשר כתב הרמב"ם. וכן יש זקנים בעוה"ר שאפילו סוגיא דשמעתא אינם מבינים לתכליתה ואינם יורדים לעומקא של הלכה כלל רק זקנים בשנים ובלא קניית חכמה ג"כ הם המשתררים על הצבור ועל הלומדים ומחרימים ומתירים ומסמיכים לתלמידים שלא למדו לפניהם. ואפילו אם נמצא לפעמים חריף גדול ולמדן מ"מ מעשיו מקולקלים ואינו דורש לשמה ולקיים המצווה רק להאריך הפלפול ולגדל השם. ובדרך זה הולכים עכשיו התלמידים, ואדרבה מלעיגים עכשיו על איזה צורבא מרבנן שמדקדק ונזהר במצות השם ועוסק בתורה ובמע"ט, ונזהר במצות הקלים ומתפלל בלא היסח הדעת בכוון גדול כצחוק הוא בעיני התלמידים. יש"ש מ' ב"ק פרק ח' ס' נ"ח

Because of our great sins, those with *semicha* (Rabbinic ordination) are many, but those that are knowledgeable are few. . . . for no one knows their place and as soon as they receive ordination, they begin to act in a lordly manner and gather *bachurim* around them, using extravagant wealth, just like noblemen, who hire servants to run before them. Behold, such people [rightfully should be] referred to as the, "small foxes who destroy

the vineyard of the Lord of Hosts", as the Rambam writes. Similarly, there are elders, through our great sins, who don't even properly understand a *sugia* (Talmudic discussion) and never plumb the depths of the *halacha*. They are just elderly in age, without the acquisition of wisdom. These, too, lord over the community and the scholars. They excommunicate, permit [that which is questionable] and grant ordination to students who never studied under them. . . . Even if at times we do find someone with great acuity who is a scholar, his actions are flawed. He doesn't do research for its own sake and to fulfill the commandments but rather in order to create a protracted *pilpul* and to enhance his reputation. The students are now following this same path and contrary [to what is expected of them], they heap scorn upon any young scholar who is exacting and careful in fulfilling G-d's commandments, engrossed in the study of Torah and in the fulfillment of good deeds, who is careful even with [so called minor] *mitzvos*, and who prays without distraction with great concentration. [Such a person] is a laughing stock in the eyes of these students. **Yam Shel Shlomo - Bava Kama 8:58**

VII. A Life of Struggle

A.

כהיום איש כמוני אשר שומע כל היום עלבון התורה ועלבוננו מן השוני"ם ופורשי"ן ואינן שונין בכמה מיני שונים ואמרתי אשמרה לפי מחסום ואשכם ואערב לבית המדרש בתמיד של שחר ותמיד של בין הערבים ת"ל והם כלים מאליהם. שו"ת מהרש"ל סימן יא

Today, a person like myself, constantly listens to the disgrace heaped upon the Torah by the "Shonim" (so called students of the Oral Law) and "Porshim" (so called ascetics) who come in many forms. I said that I would guard my mouth [from speaking ill of them] but rather, I shall rise early to go the Bais Midrash (Study Hall) and stay late, a [modern form of] the continual offering of the morning and the continual offering of the evening . . . and they will dissipate on their own. **Teshuvah Maharshah 11**

B.

אז אודה ולא אבוש כי בעו"ה ממריד' תלמידי המורדים ופושעים בי וסומכין ובוטחין על גבורת הזק"ן ובנו הגאון יצ"ו הם המוציאים אותי חוץ למחיצתי ומחסרים גופי ובריאת שכלי. ומאן דלא שהייה לאוניתא דמלכא דאדום לא לישיהי' לאוניתא דידי או יהפך לבם ל"ב האבן והאכזר ללב בשר או יתן לי חיל ואמיץ כח להציל את נפשי ונפש התלמידים הכשרים מידיהם ואף בהיותי בארץ אויבי וכפוי תחת ידם לא מאס וגעל ה"י להפר בריתו אתי והרבה גבולי בתלמידים הגונים מכל ד' קצוי ארץ והם כקוצים בעיניהם ורחמנא ליחוס וליפרק מר ממרעין בישין כאלו חי שלא היה עומד מר בנסיו' כאלו אפי' חדש ימים כי לא ניסה וזכה לשני עולמות בחייו כן יהא לעד ויגדל כסאו עד הכסא דברי שאירך שלמה לוריא. שו"ת מהרש"ל סימן טז

[If I felt that you were right,] I would admit to this without being embarrassed by the unrest [it may cause at the hands] of those renegade [former] disciples of mine that [continually] rebel against me. They do this because they rely upon the strong support of the elderly Gaon [R. Shalom Shachna] and his son, [R. Yisrael], may G-d protect them. These [disciples] are responsible for having me put outside my rightful place. They

diminish my bodily [strength] and mental health. The One who did not delay in punishing those who tormented the king of Edom will either not delay in punishing those that torment me or will turn their stone and cruel hearts into hearts of flesh or will give me the strength and power to save my soul and the souls of my upright students from their hands. Even though I am in the land of my enemies and am forced to be under their hand, Hashem, may He be blessed, has not found me revolting nor has rejected me nor annulled his covenant with me. He has increased my boundaries with students who have come from all four corners of the earth. They are like thorns in their eyes. May the Compassionate One have pity and save the master (the Ramo) from such terrible situations. By my life, the master did not experience such [difficulties as I have] even for a month's time, for you were not tested and merited both worlds in your lifetime. So should it be for ever and may your throne become magnificent forever. These are the words of your relative, Shlomo Luria. **Teshuvos Maharshal 16**

VIII. A Life Long Friendship

A.

סוף דבר אני מקבל עלי מהיום שאהבתך תהא חקוקה בלבי, והלואי שתהא מצדך נערך החצי כי עדיין לא פסקת ותו לא מידי רק חיים ושלום יוסיפו לך. דברי שאירך אוהבך בלב ונפש, שלמה בן מהר"ר יחיאל לוריא ז"ל ה"ה הנקרא ש"ר יצחק. ת' הרמ"א ו'

In conclusion, from this day and on, do I accept upon myself that your love be inscribed upon my heart. I only wish that from your side it should be half as much . . . Only life and peace should be increased for you. These are the words of your relative who loves you with heart and soul. Shlomo b. R. Yechiel Luria, of blessed memory, who is called Shlomo, Reb Yitzchok's. **Teshuvos HaRamo 6**

B.

שמו יוצא וטבעו יוצא כנאם הגבר לאוכל ואיתאל (משלי ל, א) אשרי לדור ששרוי בתוכו לאות ולמופת כיקותיאל (דהי"א א, יח) גדול כשמאי ענוותן כהלל, כל עוף הפורח עליו בשעה שעוסק בתורה מיד נשרף כיונתן בן עוזיאל (ב"ב קלד, א) בו סתרי התורה א"לצפ"ן וסתרי ומישאל כל הדברים שנשתכחו מחזיר בפלפולו כעתניאל בספור הנושא ובמסופר הנשוא או בהגדת ההתחלה ובמסופר הנושא, במחוייב ובנאה, לו נאה לדרוש במוסכם ובטבעי ובמסופק ובמושאל, כי בחכמתו יתהלל המתהלל, הוא הגאון מ"ר שאירי מוהר"ר שלמה בן הגאון מוהר"ר יחיאל ש"ן למר שלו' ולתורתו שלו' ולכל אשר לו שלו'. שו"ת הרמ"א סימן ה

His name and fame have spread like that of king Solomon. Fortunate is the generation in which he dwells. It is as a sign and miracle like [that of] Moses. He is as great as Shamai and as humble as Hillel. Any bird that would fly over him would be immediately burned, just like it was said of R. Yonason b. Uziel (See Bava Basra 134a). He contains all the secret teachings of "Eltzafon" and "Mishael". He is able to reconstruct any of the Torah that would be forgotten just like Asniel b. Knaz . . . HaGaon, my relative, R. Shlomo b. HaGaon R. Yechiel, may he live forever. Peace unto the master and peace unto his Torah and peace unto all that is his. **Teshuvos HaRamo 5**

IX. An Eternal Legacy

A.

שמשתי תלמידי חכמים בפרט להרב הגדול מאור הגולה תפארת גאון ישראל מוהר"ר שלמה לוריא אשר העמיד תלמידים לאלפים ולרבבות. הקדמה לס' מטה משה מר' משה מפרעמסלא תלמיד מהרש"ל

I served many scholars, especially the great Rav, the Light of the Exile, the splendor of the majesty (Gaon) of Israel, R. Shlomo Luria, who established thousands and myriads of disciples. **Preface to Match Moshe by Moshe Mat of Premisla**

B.

אשר כמעט כל הגדולים בזמנינו הם תלמידיו ומימיו שותים. מנוסח ההכרזה שהכריזו רבני פראג בשנת שע"ו על הדפסת ספר ים של שלמה

Almost all of the great scholars of our time are his disciples and drink from his waters. **Announcement by the Rabbinate of Prague in the year 5376 (1616) regarding the publication of the Yam Shel Shlomo**

C.

(1) פה מונח אביר הרועים, מלך על כל חכמי המורים, מאור הגדול שהאיר לישראל לדור דורים, בספרו ים של שלמה ושאר באורים. שמו נודע בסוף העולם בכל שערים הרביץ תורה והרבה תלמידים. כתב על גבי חד צד של מצבתו של המרהש"ל

Here lies the greatest of the shepherds, the king over all of the scholarly guides, the great light who enlightened Israel for all generations through his "Yam Shel Shlomo" and other explanatory works. His name is renowned throughout the world. He spread Torah throughout all the gates and established many disciples. **Inscription on one side of the gravestone of the Maharshal**

(2) הרבה תלמידים בכל העולם צדיק וחסיד בכל מעשיו ההדורים, הרב הגאון הגדול מהר"ר שלמה לוריא בהרב הגאון מוהר"ר יחיאל לוריא זצ"ל. נתבקש בישיבה של מעלה לד"ת ולהלכה יום י"ב כסליו שנת נפלה עטרת ראשינו וכבה המנורה הטהורה. תנצב"ה. כתב על גבי מצבתו

He established many disciples throughout the entire world. He was righteous and pious in all of his magnificent acts. This is HaRav HaGaon HaGadol R. Shlomo Luria b. HaRav HaGaon R. Yechezkel zt"l. He was asked to join the Heavenly academy of Torah and halacha on the twelfth day of Kislev in the year, "When the crown of our head fell and the pure **Menorah was extinguished** ([5]334). **Inscription on the other side of the gravestone of the Maharshal**